

ОТРАСЛЕВАЯ СТРУКТУРА КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ КАЗАХСТАНСКИХ БАНКОВ В УСЛОВИЯХ ПАНДЕМИИ

Отраслевая структура кредитного портфеля банка означает распределение кредитов между клиентами, которые осуществляют деятельность в разных областях экономики. В условиях пандемии COVID -19 одни отрасли экономики смогли сохранить свою кредитную активность и даже повысить ее, другие - испытывали большие сложности по возврату кредита. В связи с этим исследование вопроса отраслевой диверсификации кредитов является актуальным.

Цель статьи – выявить влияние пандемии коронавируса на кредитную активность отдельных отраслей экономики РК.

Проанализировать отраслевую структуру совокупного кредитного портфеля казахстанских банков можно по данным Национального банка РК.

За начала 2019 года всего по Республике было выдано кредитов на 12469986 тг. Из них большая часть (15,64%) пришлась на промышленность 1950186 тг. и (13,43%) на торговлю 1674564 тг. На строительство пришлось 5,91%, на транспорт 4,04% на сельское хозяйство - 1,82%, и на связь - 0,58% выданных кредитов (Таблица №1).

Таблица №1

Кредиты банков в разрезе отраслей экономики		
Отрасли	01 февраля 2019г.	01.февраля 2020 г.
Всего по республике	12 469 986	13 673 974
промышленность	1 950 186	1 829 563
сельское хозяйство	227 522	244 241
строительство	737 003	641 687
транспорт	504 345	479 321
связь	72 347	126 474
торговля	1 674 565	1 687 153
другие отрасли	7 304 018	8 665 535

За этот же период в 2020 году, кредиты банков в разрезе отраслей экономики увеличились на 8,8%. Большая часть так же как и за 2019 год, занимает промышленность и торговля. Интересно заметить, что в связи с пандемией, кредиты банков в отрасли связи увеличились на целых 57,2%.

Современная ситуация в банковской сфере оценивается экспертами как стабильная, несмотря на некоторое сложности, возникшие у отдельных участников финансового рынка. Невзирая на «коронавирусный кризис», казахстанские банки сохраняют активность и объемы кредитования увеличились за 2020 год на 14%.

Таким образом, в Республике Казахстан кредитный портфель в отраслевом разрезе остается стабильным, несмотря на введение карантинных мер, но сказалось на экономике в целом.

Литература

- 1 Кредитный рынок. URL: <https://nationalbank.kz/> (дата обращения 11.02.2021г.)
- 2 Обзор финансового сектора Республики Казахстан за июнь 2020г. URL: <https://finreg.kz/> (дата обращения 10.02.2021г.)

Жагипаров Р.К., 1 курс (Е.А. Букетов атындағы ҚарУ)
Ғылыми жетекші - э.ғ.к., профессор Комекбаева Л.С.

БАНКТИҢ НЕСИЕЛІК ҚЫЗМЕТ ЖҮЙЕСІНІҢ СИПАТТАМАСЫ

Қазіргі таңда мемлекет саясатының басым бағыттарының бірі кәсіпкерлік субъектілерін қолдау және экономикалық секторда тұрақты даму үшін қолайлы жағдайлар жасау болып табылады. Мемлекет басшысының "Қазақстан-2050" Стратегиясындағы ең басты міндеттерінің бірі осы

кәсіпкерлік қызметті қолдау жатқызылады. Сондықтан Қазақстан халқына арналған жолдауда кәсіпкерліктің маңыздылығы тағы да аталып өтті. Осы бағытта жүргізіліп жатқан реформалардың барлығы Қазақстан Республикасындағы инвестициялық ахуалды жақсартуға және экономиканы орнықты дамытуға ықпал етеді. Соңғы жылдары кәсіпкерлік қызметті, атап айтқанда шағын және орта бизнес субъектілерін дамытуға қатысты заңнамалық актілерге өзгерістер енгізіліп жатқаны да осы жұмыстардың негізгі дәлелі болып табылады.

Қазіргі кезеңде Қазақстан Республикасында нарықтық қатынастардың қалыптасуы мен дамуына байланысты қызметтің барлық салаларында экономикалық қайта құру үрдістері жүріп жатыр. Нарықтық экономиканың қалыптасуы екінші деңгейдегі банктер үшін жетекші буынға айналған екі деңгейлі банк жүйесін құруға ықпал етті. Бүгінгі таңда банктер экономиканың барлық салаларымен және секторларымен кең экономикалық байланыстарға ие, сонымен қатар біршама қаражат жинайды, кәсіпорындар, ұйымдар мен халықтың төлемдерін жүзеге асыратын басты қаржылық орталық болып отыр.

Бүгінгі таңда банктердегі аса маңызды операциялардың бірі бұл несиелік операциялар немесе банктердің несиелік қызметі.

Банктің несиелік қызметін күнделікті жұмыс үрдісі ретінде қарастыру қажет, яғни банктік несиелік операцияларына қатысушылардың, ең алдымен банк қызметкерлерінің белгілі бір әрекеттері. Бұл несиелік беруші ретінде банк пен оның қарыз алушысы арасындағы қатынастардың жиынтығы:

а) қарыз алушыға нысаналы (тәртіп бойынша) пайдалану үшін белгілі бір ақша сомасын беру;

б) оларды уақтылы қайтару;

в) қарыз алушыдан оның иелігіне берілген қаражатты пайдаланғаны үшін төлемақы алған жағдайларда жүргізіледі.

Уақытша қаржылық көмек беру үрдісі ретінде несиелеу қайтарымды негізде несиелік беруді қамтиды. Несиелік ерекшелігі - қарыз алушыға уақытша пайдалануға берілген қаражатты қайтару. Сондықтан, несиелік мәні бойынша несиелік мақсаты несиелік қайтарылатын қозғалысын қамтамасыз ету болып табылады.

Әрине, қайтарымдылық несиелік жүйесінің мақсаты емес. Несиелік беретін банктер оны айтарлықтай кіріс ретінде қарастырады. Несиелік операцияның кірістілігі несиелік ұйымдар пайдасының маңызды көзі болып табылады. Әрине, несиелік бере отырып, банктер қарыз алушыға уақытша қаржылық көмек көрсетуді ғана емес, сонымен қатар несиелік операциялардан кіріс алу да мақсат етеді. Сондықтан, несиелік беру жүйесінің мақсаты екі есе: бір жағынан, несиелік қайтарылуын қамтамасыз ету, екінші жағынан, банктің несиелік операциялардан кіріс алуын қамтамасыз ету болып табылады.

Біздің ойымызша, банктің несиелік жүйесі бірнеше негізгі блоктар түрінде ұсынылуы мүмкін (кесте 1):

Кесте 1. Банктің несиелік қызмет жүйесі.

Іргелі блок	Экономико-технологиялық блок	Ұйымдастыру блок
Негізгі ішкі блок:	1. Несиелік түрлері	Басқару ішкі блок:
1. Несиелендіру қағидасы	2. Несиелік берудің әдістері	1. Несиелік басқару
2. Несиелендіру объектісі	3. Несиелік берудегі лимит	2. Несиелік тәуекелді басқару
3. Несиелендіру үрдісінің субъектісі	4. Несиелік құжаттар	3. Несиелік қоржынды басқару
Стратегиялық ішкі блок:	5. Несиелік шоттарының нысандары	Жалпы ұйымдастыру ішкі блок:
1. Несиелік саясат		1. Несиелендірудің алдын ала кезеңі
2. Несиелік жоспарлау		2. Несиелік рәсімдеу және беру кезеңі
		3. Кейінгі бақылау кезеңдері

Несиелік қызмет жүйесінің элементтері біртұтас емес. Табыс банкке осы элементтер бір-бірін толықтырып, несиелік мәнінің сенімділігін арттырған жағдайда ғана келеді. Олардың бірлігін бұзуға тырысу бүкіл жүйені сөзсіз бұзады, нәтижесінде банктік несиелердің қайтарылу үрдісі бұзылуы мүмкін.

Өкінішке орай, нақты ұйымдардың қазіргі несиелік жүйесінде бұл блоктардың жұмыс атқарылуы толық көлемде ұсынылмаған, олардың кейбіреулері өздерінің мазмұндық бөлігінде тиісті дәрежеде дамымаған. Бұл әсіресе стратегиялық ішкі блокқа қатысты.

Әдебиеттер

1. Банковский менеджмент: учебник / под ред. О.И. Лаврушина. - М.: Кнорус, 2011. – 560 с. С. 374
2. Анна Видянова, 2018 г. Банки РК с самым проблемным кредитным портфелем <https://kapital.kz/ratings/>

Жагипаров Р.К., 1 курс (Е.А. Бөкетов атындағы ҚарУ)
Ғылыми жетекші - э.ғ.к., профессор Комекбаева Л.С.

БАНКТІҢ НЕСИЕЛІК САЯСАТЫ НЕСИЕЛІК ҚЫЗМЕТТІҢ НЕГІЗІ РЕТІНДЕ

Банктердің экономиканы дамытуға қатысуы көбінесе экономика мен халықты несиелендірудің жағдайымен анықталады. Қазіргі уақытта Қазақстанда қаражат тартудың баламалы нарықтарының дамымауынан банктік несиелеу елдің іскерлік белсенділігі мен экономикалық өсуін жандандырудың негізгі факторы болып табылады.

Қазіргі экономикада несиелік көптеген экономикалық үрдістердің белсенді және өте маңызды тиімді "қатысушысы" болып табылады. Бұл мемлекеттерге, кәсіпорындарға, ұйымдарға және халыққа, сондай-ақ қоғамдық өнімді өндіруге және айналымға қажет. Несиелік көмегімен ресурстарды, капиталды қайта бөлу жүреді, сонымен қатар жаңа құндылықтар құрылады. Бірақ кейбір жағдайларда несиелік теріс рөл атқарады-ол тауарлардың артық өндірілуін жасырады, борышкерлердің шынайы жағдайын көрсетпейді және әлеуметтік-экономикалық қайшылықтардың шиеленісуіне ықпал етеді.

Несиелік қызмет банктердің қызметіндегі маңызды бағыт болып табылады. Банктің несиелік үрдісін тиімді ұйымдастыру деңгейі бойынша банктің бүкіл жұмысына және оны басқару сапасына бағалауды шынайы түрде анықтауға болады.

Мұның бәрі банктердің өздері үшін де, ел экономикасы үшін де несиелік үрдісінің нақты және тиімді тетігін құрудың маңыздылығының ерекше деңгейін көрсетеді. Бұл механизмді құру және қайтадан қалпына келтіруді елдің бүкіл банк секторының алдында тұрған маңызды міндеттердің бірі деп санауға болады.

Несиелік қызметті жүзеге асыруды бастамас бұрын банк өзінің несиелік саясатын (қызметтің барлық басқа бағыттарына — депозиттік, пайыздық, тарифтік, техникалық, кадрлық, клиентке, бәсекелестерге қатысты және т.б.) тұжырымдауға, сондай-ақ оны нақты іс тәжірибеге енгізу тәсілдері мен құралдарын көздеуге тиіс.

Банктің несиелік саясатының рөлі келесі түйіндемелерде көрсетілуі мүмкін:

- банктің жеке несиелік саясатының болмауы немесе әлсіз (нашар ойластырылған, негізсіз) саясаттың болуы немесе оның ресми болуы онда несиелік үрдісінің жоспарлаудың болмауын, демек, Банктің сөзсіз сәтсіздігіне, әсіресе орта және ұзақ мерзімді уақытта кедергі келтіретін қызметтің осы маңызды бағытын толық басқаруды білдіреді;

- Банктің сапалы несиелік саясаты, егер оның ережелері нақты пайдаланылса, сөзсіз табысқа кепілдік бермесе де, алайда оның несиелік нарықтағы күш-жігерін саналы үйлестіруге ықпал етеді; несиелік үрдіске қатысатын бөлімшелердің қызметін қажетті "өзекпен" және ойластырылған технологиялармен қамтамасыз етеді; дұрыс емес басқарушылық шешімдер қабылдау тәуекелін айтарлықтай азайтады; банк басшылығына несиелік бөлімшені басқару сапасын бағалаудың және жалпы банкте несиелік үрдісті қоюдың маңызды белгілерін береді.

Мазмұны бойынша банктің несиелік саясаты - бұл өз мүдделерін іске асыру және тұтастай алғанда ел экономикасын дамыту мақсатында несиелік үрдісін жоғары тиімді ұйымдастыруға бағытталған қаржылық, ұйымдастырушылық, құқықтық шаралар мен іс-қимыл әдістерінің жиынтығы. Біздің ойымызша, несиелік саясаты несиелік беру мен рәсімдеуге және басқаруға жауапты банк қызметкерлері басшылыққа алатын объективті стандарттар мен параметрлерді орнатуға арналған. Ол банктің несиелік қызметінің міндеттері мен басымдықтарын, оларды жүзеге асырудың құралдары мен әдістерін, банк жұмыс істейтін нарықтың қажеттіліктерін ескере отырып, банктің кірістілігі мен тиімділігі тұрғысынан тәуекелдің жарамдылық деңгейін анықтайды. Несиелік саясат банктің